

Jaarrapportage 2022

Gebiedsgericht Handhaven Mest in De Peel

Datum: 6 juni 2023

Auteur: Kernteam GGH Mest/De Peel

Inhoudsopgave

1. Inleiding	blz. 3
2. Sturing & organisatie	blz. 5
3. Analyse	blz. 8
4. Uitvoering	blz. 9
5. Communicatie	blz. 13

1. Inleiding

Voor u ligt de jaarrapportage Gebiedsgericht Handhaven Mest in De Peel (hierna: 'GGH Mest/De Peel') over het jaar 2022.

1.1. GGH Mest/De Peel

Op verschillende plaatsen in het gebied De Peel (gelegen in Oost-Brabant en Noord-Limburg) voldoet de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater niet aan de normen. Dit komt onder andere door overbemesting en lozingen van mest (stikstof- en fosforverbindingen).

Verkeerd mestgebruik kan leiden tot algengroei en zuurstofloosheid in oppervlaktewater en teveel nitraat in drinkwater. Dat is niet goed voor de landbouw, de biodiversiteit en de mens. Voor het gebruik van mest is er daarom wet- en regelgeving.

1.2. Versterkte Handhavingsstrategie Mest

In 2018 startte het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit het landelijke programma 'Versterkte Handhavingsstrategie Mest' (VHS). Hierin is vastgelegd dat de handhaving wordt geïntensiveerd in gebieden waar de verbetering van de waterkwaliteit achterblijft of afneemt, vermoedelijk door overbemesting. Dit wordt o.a. bereikt door het versterken van de samenwerking tussen controlerende en handhavende instanties. Instanties die de verschillende wetten en regels m.b.t. waterkwaliteit uitvoeren. Een van deze gebieden is De Peel. Deze regio heeft veel intensieve veehouderij. De mestdruk en het risico op overtredingen met mest zijn hier groot.

1.3. Doelstellingen

De doelstellingen van de VHS, en daarmee die van het project GGH Mest/De Peel, zijn:

- het verbeteren van de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater, in het belang van de landbouw, de mens en de biodiversiteit;
- een eerlijk speelveld creëren voor ondernemers die te maken hebben met mest.

1.4. GGH-aanpak in bredere context

GGH was in 2018 één van de pijlers om derogatie voor Nederland te behouden. Deze toekenning wordt afgebouwd en houdt op na 2025. In de door de Europese Commissie toegekende derogatiebeschikking 2022-2025, is de voortzetting van GGH Mest De Peel benoemd als voorwaarde voor de toekenning.

De GGH-aanpak blijft belangrijk om de doelen van de Europese Nitraatrichtlijn en Kaderrichtlijn Water te kunnen halen. Hieraan gekoppeld, is Nederland verplicht om elke 4 jaar een actieprogramma op te stellen. In het 7e actieprogramma Nitraatrichtlijn (2022-2025) is opgenomen dat GGH Mest De Peel wordt voortgezet en uitgebreid met andere gebieden. Dit betekent dat op nationaal niveau de VHS wordt voortgezet. Daarnaast is GGH Mest ondersteunend aan het behalen van doelen voor andere opgaven zoals Stikstof en Klimaat.

1.5. GGH Mest/De Peel in 2022

2022 was enerzijds het jaar dat GGH Mest/De Peel op operationeel niveau zijn eigen ritme en dynamiek vond, en anderzijds een jaar waarin de zoektocht naar de juiste invulling van projectfase II de boventoon voerde.

De zoektocht naar de invulling van projectfase II verliep niet altijd even makkelijk, maar misschien juist wel daarom ligt er inmiddels een door alle partijen gedragen plan. Daarover meer in Hoofdstuk 2 – Sturing en organisatie.

Intussen was het op operationeel niveau ‘business as usual’: zowel de analyses door RVO (zie Hoofdstuk 3) als uit andere bronnen, leverden adressen op die in aanmerking kwamen voor een gezamenlijke controle door de toezichthouders van NVWA, omgevingsdienst/RUD en/of waterschap (onderwerp van Hoofdstuk 4).

Zoals altijd, volgde het communicatieteam de ontwikkelingen op de voet. Behalve de periodieke informatievoorziening via de MestMail, vonden in 2022 ook de aangeboden trainingen gretig aftrek. In Hoofdstuk 5 wordt het onderdeel communicatie nader toegelicht.

Het afgelopen jaar werd gekenschetst door vinden en zoeken; enerzijds het vinden van ritme en routine in de samenwerking tussen de verschillende deelnemers, anderzijds zoeken naar hoe verder: hoe zien we de optimale invulling van projectfase II?

Op de valreep kon vlak voor de kerst een gedragen voorstel voor projectfase II (ambtelijk) worden vastgesteld en geagendeerd voor het eerstvolgende BO in februari 2023. Het voorstel borduurt voort op de ingezette samenwerking uit fase I en adresseert de in fase I geïdentificeerde verbeterpunten. Enerzijds richt het voorstel zich op verdere verdieping en intensivering van de operationele samenwerking binnen toezicht en handhaving en het borgen van de daarvoor benodigde capaciteit bij de diverse partners (NVWA, waterschappen en omgevingsdiensten). Anderzijds is het doel om de praktijk van toezicht en handhaving beter te faciliteren, onder meer door mogelijke verbeteringen in wet- en regelgeving te onderzoeken, informatie te ontsluiten en te delen, en het nut en de mogelijkheden van certificering in de mestketen te onderzoeken.

Een belangrijke stap op weg naar schoon water en een schone bodem, een betrouwbare overheid en een gelijk speelveld voor agrarische ondernemers in De Peel!

2. Sturing & Organisatie

2.1 Inleiding

GGH Mest/De Peel is in feite een samenwerkingsverband tussen de verscheidene overheden die, in meer of mindere mate, te maken hebben met toezicht en handhaving in relatie tot mest.

Voorheen richtte iedere instantie zich vooral vanuit de eigen bevoegdheid op het eigen toezichtgebied; er was relatief weinig afstemming tussen de verschillende bevoegde gezagen en hun uitvoeringsinstanties. Door de huidige samenwerking binnen GGH Mest/De Peel, komen (on)bewuste overtredingen beter in beeld en kunnen deze effectiever worden aangepakt.

Om de water- en bodemkwaliteit te verbeteren en een gelijk speelveld te creëren voor agrarische ondernemers, is effectief toezicht en handhaving op mest-gerelateerde regelgeving van belang; daarom zet GGH Mest/De Peel in op een actieve samenwerking Bevoegde gezagen en uitvoeringsinstanties m.b.t. de Meststoffenwet, de Waterwet, de Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht (Wabo) en het Wetboek van Strafrecht werken actief samen op het gebied van toezicht en handhaving gericht op naleving van de mest-gerelateerde wet- en regelgeving.

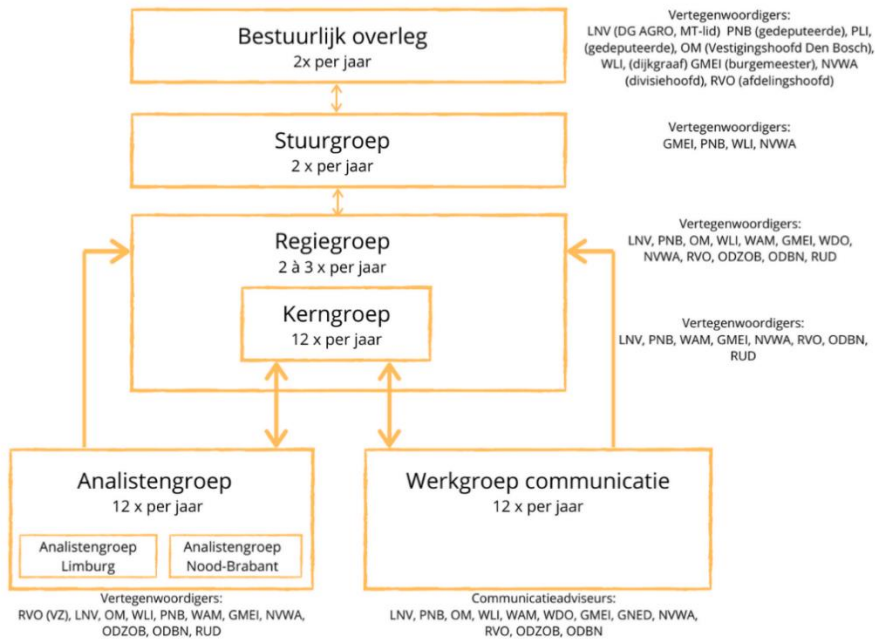
2.2 Deelnemers

In GGH Mest/De Peel werken 13 deelnemers samen in gremia op verschillende, ambtelijke en bestuurlijke, niveaus:

- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit ('LNV');
- Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit ('NVWA');
- Rijksdienst voor Ondernemend Nederland ('RVO)
- Provincies Noord-Brabant ('PNB') en Limburg;
- Waterschappen Aa en Maas en De Dommel (Noord-Brabant) en Limburg;
- Omgevingsdiensten Brabant-Noord ('ODBN') en Zuid-Oost-Brabant ('ODZOB') en de Regionale Uitvoeringsdienst Limburg-Noord ('RUD-LN');
- Gemeente Meijerijstad;
- Openbaar Ministerie ('OM').

2.3 Gremia in projectfase 1 (2018–2022)

In het project GGH Mest/De Peel worden de primaire stakeholders op verschillende niveaus vertegenwoordigd. Schema 1 schetst de overlegstructuur en vertegenwoordiging zoals deze in 2022 was.

Schema 1: Overzicht formele vertegenwoordiging betrokken partners GGH Mest Oost-Brabant en Limburg-Noord

- Kernteam (ambtelijk uitvoerend)
 - o Verantwoordelijk voor o.a.:
 - Coördinatie en besluitvorming m.b.t. gezamenlijke VTH-uitvoering;
 - Opstellen jaarrapportage;
 - o Alle deelnemers vertegenwoordigd, behalve OM;
 - o Vertegenwoordiging vanuit RVO m.b.t. onderdelen Analyse en Communicatie;
 - o Tweewekelijks overleg (m.u.v. juli 2022 - januari 2023);
 - o Gecoördineerd en voorgezeten door PNB;
 - o Blijft in projectfase II.
- Kernteam communicatie (ambtelijk uitvoerend)
 - o Verantwoordelijk voor o.a.:
 - Communicatie-advies bij opstellen uitvoeringsplan 2022;
 - (Mede-verantwoordelijk voor) uitvoering uitvoeringsplan 2022;
 - Opleiding.
 - o Deelnemers: de communicatieadviseurs van LNV, RVO, PNB, NVWA en Waterschap Aa en Maas;
 - o Frequentie: ad hoc vanwege de overgangperiode. Afstemming veelal online.
 - o Gecoördineerd en voorgezeten door LNV (ondergebracht bij RVO)
 - o Gaat over in Expertiseteam in Fase II
- Werkgroep Communicatie (ambtelijk uitvoerend)
 - o Verantwoordelijk voor o.a.:
 - Communicatie uitvoering en facilitering;
 - Opleiding.
 - o Alle deelnemers vertegenwoordigd, behalve OM
 - o Frequentie: ad hoc vanwege de overgangperiode. Afstemming veelal online plaats.
 - o Gecoördineerd en voorgezeten door LNV (ondergebracht bij RVO).
 - o Verdwijnt in Fase II.

- Analyse werkgroep
 - o Verantwoordelijk voor o.a.:
 - Analysewerkzaamheden t.b.v. uitvoering
 - o Deelnemers: alle partijen met uitzondering van de ODZOB
 - o Frequentie: 1^e helft 2022 twee wekelijks; na zomervakantie 1 keer per maandag
 - o Gecoördineerd en voorgezeten door RVO
 - o Blijft in fase II

- Regieteam (ambtelijk management)
 - o Verantwoordelijke voor:
 - Escalationiveau kernteam;
 - Capaciteitsvraagstukken;
 - Ambtelijke voorbereiding stuurgroep en bestuurlijk overleg;
 - o Alle deelnemers vertegenwoordigd;
 - o Geen vaste frequentie (in 2022 eenmaal plaatsgevonden);
 - o Gecoördineerd en voorgezeten door PNB;
 - o Verdwijnt in projectfase II.

- Stuurgroep (bestuurlijk)
 - o Verantwoordelijke voor:
 - Bestuurlijke voorbereiding bestuurlijk overleg;
 - o Alle deelnemers vertegenwoordigd, behalve:
 - LNV (NB: bij de enige stuurgroep-bijeenkomst in 2022 was LNV op uitnodiging aanwezig)
 - ODBN, ODZOB en RUD-LN.
 - o Geen vaste frequentie (in 2022 eenmaal plaatsgevonden);
 - o Gecoördineerd door PNB, voorgezeten door gemeente Meijerijstad (burgemeester Kees van Rooij);
 - o Verdwijnt in projectfase II.

- Bestuurlijk overleg (bestuurlijk)
 - o Verantwoordelijke voor:
 - Besluitvorming
 - o Alle deelnemers vertegenwoordigd, behalve:
 - ODBN, ODZOB en RUD-LN.
 - o Geen vaste frequentie (in 2022 eenmaal plaatsgevonden);
 - o Gecoördineerd en voorgezeten door LNV;
 - o Blijft in projectfase II.

3. Analyse

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk informeren we u over wat de analyse werkgroep heeft gedaan en wat de resultaten zijn.

Voor het jaar 2022 was het plan om met de spelers/thema's mestproducent, de intermediair en de afnemer van mest aan de slag te gaan. Bij elke onderwerp waren er door de analysewerkgroep een aantal analysemogelijkheden benoemd. Door het signaal vanuit de Uitvoering: er is nog voorraad vanuit 2021 en de vertraging in het proces hoe te komen naar GGH fase 2 is er uiteindelijk maar een twee aantal analyses opgepakt. Dit zijn:

3.2 Oplopende voorraden

Bedrijven die intensief dieren houden moeten aan het eind van het jaar hun voorraad dierlijke mest opgeven. Het vermoeden is dat als bedrijven deze voorraad elk jaar maar blijven ophogen er daarmee een overbenutting/overschrijding verdoezeld wordt. Uit deze analyse kwamen 41 adressen. Deze zijn aangeboden aan de uitvoering om hier een verdere selectie uit te maken.

3.3 Conserventeelt

Het vermoeden is dat een bedrijf waar (intensief) dieren worden gehouden, de percelen waar gewassen als wortelen, bonen en erwten (groenten die uiteindelijk in blik/glas belanden) op worden geteeld, deze percelen ten onrechte claimt. Door het ten onrechte claimen van landbouwgrond vergroot het bedrijf de gebruiksruimte en hoeft het geen mest af te voeren. Dit heeft als gevolg dat de mest op een te beperkt aantal percelen wordt aangewend (overbemesting). Uit de analyse kwamen 61 bedrijven die dieren houden en meer dan 10 hectare aan conserventeelt verbouwen. Hiervan zijn 10 aan de uitvoering aangeboden.

3.4 Afrondend

Ondanks minder analyses kijken we wel met een goed gevoel terug op 2022. De aanwezigheid / inzet van de analisten was, ondanks de onzekerheid, goed. Mede door Input vanuit de analisten zijn kennisbijeenkomsten opgestart. En naast het analyzewerk was er aandacht voor thema's die speelden vanuit de uitvoering, zoals bijvoorbeeld een onverklaarbaar stikstofverlies.

4. Uitvoering

4.1 Inleiding

Vanuit Analyse & Selectie maar ook vanuit planning op planning zijn in totaal 35 adressen aangeleverd voor gezamenlijke controle GGH. Deze vormen de basis voor de uitvoering van gezamenlijke inspecties voor het project GGH-mest. Op de aangeleverde adressen vindt een check plaats op inhoud en daarna wordt de planning van de daadwerkelijke controles georganiseerd door NWWA met de partners.

4.2 Algeheel overzicht

In onderstaande twee tabellen staat een overzicht van de controles en de resultaten daarvan.

Naam onderzoek	Van analyse	Controles voorzien	Controles uitgevoerd	Nog in onderzoek
<i>Bedrijfsinspectie 2020</i>	n.v.t.	1	1	0
<i>Bedrijfsinspectie 2021/ conserventeelt</i>	23	11	11	12
<i>Bedrijfsinspectie 2021/ Varkensrechten</i>	2	-	-	-
<i>Combi Derogatie 2020</i>	n.v.t.	8	7	1
<i>Naleefbeeld intermediair</i>	n.v.t.	1	0	1
<i>Onafhankelijke vrachtbemonstering</i>	n.v.t.	1	1	0
<i>Varkensrechten</i>	n.v.t.	1	1	0
<i>Meldingen</i>	n.v.t.	4	3	1
Totaal	25	27	24	15

Toelichting:

Er is een verschil tussen 'Van analyse' en 'Controles voorzien'. Dit komt vooral doordat er naast de gezamenlijke controles vanuit de analyse, ook andere (spontane) controles gezamenlijk zijn opgepakt. **Controles uitgevoerd** betekent dat de fysieke controle heeft plaatsgevonden. Dit wil niet zeggen dat de controle volledig is afgehandeld omdat er mogelijk nog (administratief) onderzoek loopt.

Overzicht resultaten	NVWA			Waterschap			Omgevingsdienst			
	TCU	NIO	NA	A	NB	NA	A	NB	NA	A
<i>Bedrijfsinspectie 2020</i>	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
<i>Bedrijfsinspectie 2021</i>	23	12	5	6	1	-	5	-	2	-
<i>Combi Derogatie 2020</i>	8	1	3	4	1	-	-	-	-	1
<i>Naleefbeeld intermediair</i>	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-
<i>Onafhankelijke vrachtbemonstering</i>	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-
<i>Varkensrechten</i>	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
<i>Meldingen</i>	4	1	1	2	1	-	3	1	2	1
Totaal	35	15	10	14	3	1	9	1	4	2

Toelichting:

TCU: totaal aan controles voorzien

NIO: nog in onderzoek

NB: niet bekend

NA: Niet akkoord

A: Akkoord

4.3 Toelichting controles

In onderstaande sub-hoofdstukken staat per controle-onderwerp een korte toelichting.

4.3.1 Bedrijfsinspectie 2020

In 2022 is er 1 bedrijf geselecteerd op dierrechten en gebruiksnormen met mogelijk afwijkingen. Voor de NVWA is dit bedrijf als akkoord afgedaan na een diepgaand onderzoek kunnen de verdenkingen niet (wettelijke en overtuigend) worden bewezen. De Meststoffenwet kent een eigen afbakening van de gebruiksnormen op bedrijfsniveau en niet op perceelniveau. Deze aanpak van de Meststoffenwet toont aan dat een gebruiksnorm op bedrijfsnorm kloppend kan zijn maar in strijd met alle normen voor een goed landbouwkundig gebruik. Omtrent deze inspectie zijn er in 2022 opnieuw meldingen gedaan aan het Waterschap Aa & Maas.

4.3.2 Bedrijfsinspectie 2021

Voor 2022 is er door Analyse & Selectie een selectie gemaakt op bedrijven die zowel varkens houden als ook conserven telen.

Deze controles hebben zich gericht op de opgave van gronden door betreffende bedrijven/gebruikers aan RVO en de daar geclaimde gebruiksruimte, in relatie tot de bij RVO opgegeven varkens aantallen. Het spreekt voor zich dat dit een zuiver meststofwet item is en deze controles door de NVWA in overleg met de Omgevingsdiensten voor een deel zijn uitgevoerd in 2022 en resterend nog worden uitgevoerd in 2023.

4.3.3 Combi Derogatie 2020

In 2022 zijn er 8 bedrijven geselecteerd voor een gebruiksnormencontrole in combinatie met een derogatiecontrole over het jaar 2020. Voor de NVWA waren 3 van de bedrijven niet-akkoord, 4 waren wel akkoord.

4.3.4 Naleefbeeld intermediair

Door de NVWA is één bedrijf in het kader van het naleefbeeld intermediair gecontroleerd. Dit bedrijf is nog in onderzoek en zal in 2023 worden afgerond.

4.3.5 Onafhankelijke vrachtbemonstering

Er is door de NVWA één bedrijf gecontroleerd in het kader van onafhankelijke vrachtbemonstering. Voor de NVWA is dit een niet-akkoord controle. Onafhankelijke vrachtbemonstering gebeurt na voormelding aan NVWA. Deze controle wordt altijd zonder partners gedaan vanwege de korte tijd tussen melden en fysieke controle. Wel worden de resultaten gedeeld waar nodig.

4.3.6 Meldingen

Het bij dit onderwerp genoemde aantal komt voort uit 4 meldingen van de Omgevingsdiensten en Waterschappen. Per melding wordt besloten hoe en met wie de melding wordt opgepakt. Hiervoor vindt overleg tussen de partners plaats. Eén melding ging over een bedrijf waar meerdere ernstige problemen door verschillende instanties in het verleden waren geconstateerd. Na overleg is besloten dat Regionaal Milieu Team Eindhoven (RMT) van de politie deze melding overneemt in haar onderzoek. Het betrof hier een zaak waarbij ook ondermijnende activiteiten plaatsvonden. Een tweede melding heeft betrekking op een melding die aangedragen werd door het Waterschap. Gelet op een daar al lopend onderzoek is besloten dit onderzoek eerst af te ronden en deze melding later aan het lopende onderzoek toe te voegen. De NVWA heeft dit onderzoek gestopt in verband met het ontbreken van bewijsbare strafbare feiten.

Een derde melding heeft betrekking op een bedrijf in de gemeente Weert. Het betreft een bedrijf waar bedrijfsactiviteiten zouden plaatsvinden die zowel niet vergunt waren en waar ook de Meststoffenwet in het geding is (dierrechten en mestafvoer). Deze controle is afgedaan als niet-akkoord en gerapporteerd aan RVO.

Daarnaast zijn er twee (gecombineerde melding) dat er preiblad-afval en schampionvoetjes-afval waren gestort op eigen (bouwland)percelen van betreffende ondernemer. Omgevingsdiensten zijn geïnformeerd door de NVWA hoe hier mee om te gaan. Het betreft hier geuroverlast meldingen gedaan aan de Omgevingsdiensten

4.4 Aandachtspunten

Vogelgriep

Afgelopen jaar heeft ook de vogelgriep onder gehuisveste vogels als onder de " wilde" watervogels zijn slachtoffers gemaakt. Om verspreiding van dit virus of te verkleinen is vanuit partners en NVWA zo veel mogelijk fysiek contact met de pluimveebedrijven en bedrijven waar pluimvee werd gehouden, gemeden. Administratieve controles op pluimvee rechten konden wel doorgaan maar vroegen wel om een zorgvuldige afweging van de risico's op Vogelgriep.

Interne coördinator

Vanuit de NVWA wordt er sinds mei 2022 gewerkt met een coördinator in de uitvoerende teams die intern NVWA richting de inspecteurs de controles uitzet, communiceert en waakt over de voortgang van de controles en inzet. De interne coördinator is dan ook eerste aanspreekpunt voor de afdeling

Expertise en partners GGH om dossiers uit te zetten en partners te koppelen aan inspecteurs van NWWA.

5. Communicatie

5.1 Organisatie en Ontwikkelingen

Vanaf 2022 is de functie van Aanjager Communicatie GGH door LNV belegd bij RVO. Vanuit deze opdracht is gewerkt aan de uitvoering van het Strategisch Communicatieplan GGH De Peel (2020). De inzet was vooral gericht op interne communicatie. Daarbij vond afstemming plaats met de communicatieadviseurs en betrokkenen in het toezicht en de handhaving (De Peel, Twente en Gelderse Vallei) en DC LNV. De Aanjager adviseerde daarnaast mee over het LNV voorstel voor Fase II De Peel. Hierbij al rekening houdend met de doorontwikkeling van GGH op nationaal niveau en de verbeterpunten uit (communicatie) evaluaties in De Peel.

Voor de uitvoering van communicatie stelt LNV jaarlijks een bedrag van € 30.000 beschikbaar. Een budget voor alle gebieden, dat is ondergebracht bij RVO en wordt beheerd door de Aanjager communicatie.

5.2 Communicatiemiddelen

Kennisbijeenkomsten/trainingen

In 2022 zijn er 5 trainingen opgezet en uitgevoerd voor toezichthouders en buitendienst medewerkers. Dit op verzoek van de deelnemende Omgevingsdiensten, provincies en waterschappen. In de trainingen was er aandacht voor de mest wet- en regelgeving, de eigen bevoegdheden en die van de partners. Naast landbouwkundige en technische kennis rond bijvoorbeeld mest gebruik en mestverwerking. Alles in het belang van de eigen werkzaamheden en oog en oor functie voor de samenwerkingspartners. Aan deze trainingen deden steeds ongeveer 20 personen mee. Ze werden op locaties van de deelnemers gehouden en verzorgd door de NVWA samen met RVO.

Nieuwsbrieven

Voor de interne communicatie wordt sinds 2021 de zogenoemde GGH Mest Mail ingezet. In deze digitale nieuwsbrief wordt project- en procesinformatie gedeeld door en voor betrokkenen. Deze nieuwsbrief kent ruim 100 abonnees. In 2022 zijn er 6 interne nieuwsbrieven uitgebracht.